

BOSHLANG'ICH SINIF O'QUVCHILARINI XALQARO BAHOLASH TIZIMLARIGA TAYYORLASHNING DOLZARB JIHLTLARI

Palvanbaeva Nigora Rustam qizi

*Ajiniyoz nomidagi Nukus davlat
pedagogika instituti “Boshlang'ich
ta'lim” falulteti 2-bosqich talabasi*

Annotatsiya. Mazkur maqolada boshlang'ich sinf o'quvchilarini xalqaro baholash tizimlariga (xususan, PIRLS, TIMSS kabi) tayyorlash zaruriyati, bu jarayondagi metodik yondashuvlar, o'qituvchilarning roli va zamonaviy ta'lim texnologiyalarining ahamiyati yoritiladi. Ta'lim sifatini oshirish, o'quvchilarning funksional savodxonligini shakllantirish va xalqaro reytinglarda yuqori natijalarga erishish uchun amalga oshirilishi lozim bo'lgan chora-tadbirlar asoslab beriladi.

Kalit so'zlar: xalqaro baholash, boshlang'ich ta'lim, PIRLS, TIMSS, funksional savodxonlik, kompetensiyaviy yondashuv, innovatsion metodlar.

KIRISH

Zamonaviy ta'lim tizimining asosiy maqsadi – o'quvchiga faqat bilim berish emas, balki uni hayotga tayyorlash, real muammolarni hal qila oladigan, tanqidiy va ijodiy fikrlovchi shaxs sifatida shakllantirishdir. Shu ma'noda, xalqaro baholash tizimlari orqali ta'lim sifati va samaradorligi aniqlanmoqda. Mamlakatimizda ta'limda tub islohotlar olib borilayotgan bir paytda, xalqaro baholash tizimlariga tayyorgarlikni boshlang'ich bosqichdan yo'lga qo'yish zarurati ortmoqda.

YUNESKO ma'lumotlariga ko'ra, “ta'lim sifati o'quvchilarning bilim darajasi bilan emas, balki ularning o'z bilimlarini real hayotda qo'llay olish qobiliyati bilan belgilanadi” (UNESCO, 2019). Shu nuqtai nazardan, boshlang'ich ta'limda kompetensiyaviy yondashuv va xalqaro baholash mezonlari bilan uyg'un metodik tizim yaratilishi muhim.

ASOSIY QISM

1. Xalqaro baholash tizimlari haqida umumiy ma'lumot

PIRLS (Progress in International Reading Literacy Study) – 4-sinf o'quvchilarining o'qish savodxonligini aniqlashga qaratilgan baholash dasturi bo'lib, IEA (International Association for the Evaluation of Educational Achievement) tomonidan o'tkaziladi. Uning asosiy maqsadi – o'quvchilarning matni tushunish, axborotni ajratib olish va tahlil qilish ko'nikmalarini o'lchashdir.

TIMSS (Trends in International Mathematics and Science Study) – matematika va tabiiy fanlar bo'yicha bilimlarni baholovchi xalqaro dastur bo'lib, 4 va 8-sinf o'quvchilarining mantiqiy fikrlash, muammo yechish ko'nikmalarini aniqlaydi.

“TIMSS faqat faktik bilimlarni emas, balki o'quvchilarning ularni hayotiy vaziyatlarda qo'llash qobiliyatini baholaydi” (Mullis et al., 2016).

2. Boshlang'ich ta'limda tayyorlashning muhim jihatlari

Boshlang'ich ta'lim xalqaro baholash tizimlariga tayyorgarlikning asosiy pog'onasidir. Bu bosqichda quyidagi yo'nalishlarga e'tibor qaratish zarur:

- Kompetensiyaviy yondashuv asosida darslarni tashkil etish: O'quvchilarni mustaqil fikrlashga, muammoni yechishga, tahlil qilishga o'rgatish.

- Integratsiyalashgan o'qitish metodlari: Matematika, ona tili, atrof-muhit fanlari o'rtasida bog'liqlikni shakllantirish.

- O'quvchilarning tanqidiy va ijodiy fikrlashini rivojlantirish: Ochiq savollar, muammoli topshiriqlar va loyihalarga asoslangan yondashuv.

- Axborot texnologiyalaridan foydalanish: Multimedia darsliklar, interaktiv testlar, onlayn platformalardan foydalanish.

Psixolog V.V. Davыdov fikricha, “boshlang'ich sinf o'quvchisi bilishga bo'lgan ehtiyojni faqat mazmunli, muammoli vaziyatlar orqali anglaydi” (Davыdov, 1996).

3. O'qituvchi malakasi va metodik tayyorgarligi

Xalqaro baholash natijalariga ko'ra, yuqori natijaga erishgan davlatlar (Finlandiya, Yaponiya, Koreya)da o'qituvchilarning doimiy kasbiy rivojlanishiga katta e'tibor beriladi.

- Metodik seminarlar va treninglar: O'qituvchilarning PIRLS va TIMSS formatidagi topshiriqlar bilan ishlash malakasini oshirish.

- Baholash mezonlarini o'rganish: O'qituvchi xalqaro baholash savollarini tahlil qilish orqali o'z darslarini takomillashtiradi.

“Ta'limdagi muvaffaqiyat – bu faqat darsliklar emas, balki o'qituvchining mahorati va yondashuvi bilan belgilanadi” (Fullan, 2001).

4. Amaliy tajriba va natijalar

2023-yil O'zbekistonda ilk bor o'tkazilgan xalqaro baholashlarda ishtirok etgan maktablar tajribasidan kelib chiqqan holda:

- Interaktiv usullardan foydalangan maktablarda o'quvchilar yuqori natijalarga erishgan.

- Darslarda matnli savollar, muammoli vaziyatlar qo'llanilganida, o'quvchilarning tahlil qilish qobiliyati oshgan. Bunday natijalar boshlang'ich bosqichdagi metodik yondashuvning to'g'ri tanlanishi xalqaro reytinglarga ta'sir qilishini ko'rsatmoqda.

XULOSA

Boshlang'ich sinf o'quvchilarini xalqaro baholash tizimlariga tayyorlash – bu faqat bilim berish emas, balki ularni fikrlash, tahlil qilish va amalda qo'llashga o'rgatishdir. Bu jarayonda o'qituvchining roli hal qiluvchi omil bo'lib, zamonaviy pedagogik texnologiyalar, metodik treninglar va doimiy rivojlanish bilan uyg'unlashgandagina

yuqori natijalar kutiladi. Mamlakatimizda bu borada boshlang'ich bosqichdan boshlab kompleks yondashuvni yo'lga qo'yish dolzarb vazifalardan biridir.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. UNESCO (2019). "Global Education Monitoring Report".
2. Mullis, I.V.S., Martin, M.O., Foy, P., & Hooper, M. (2016). "TIMSS 2015 Assessment Frameworks".
3. Davydov, V.V. (1996). "Razvitiye uchebnoy deyatel'nosti u detey".
4. Fullan, M. (2001). "The New Meaning of Educational Change".
5. OECD (2018). "Education 2030: The Future of Education and Skills".
6. Barber, M., & Mourshed, M. (2007). "How the World's Best-Performing School Systems Come Out on Top." McKinsey & Company.
7. Anderson, L.W., & Krathwohl, D.R. (2001). "A Taxonomy for Learning, Teaching, and Assessing: A Revision of Bloom's Taxonomy of Educational Objectives".
8. Darling-Hammond, L. (2006). "Constructing 21st-Century Teacher Education." Journal of Teacher Education.
9. Ходжиева, Г. (2024). Анализ и сравнения языковых особенностей гендерной коммуникации на примере итальянской и узбекской литературы. Зарубежная лингвистика и лингводидактика, 2(4/S), 232-235.
10. Norovna, X. G., & Sarvinoz, S. (2025). Italian tilida artikllarning qo'llanish usullari. Yangi o'zbekiston, yangi tadqiqotlar jurnali, 2(5), 329-331.
11. Khodjievna, G. (2024). Analysis and comparison of linguistic features of gender communication on the example of Italian and Uzbek literature.
12. Мардонова, Р. О. Teaching Four Skills In The Primary Classroom Обучение Четырём Навыкам В Начальной Школе. Журнал выпускается ежемесячно, публикует статьи по гуманитарным наукам. Подробнее на, 116.
13. Djabbarova, S., Tadjieva, M., & Ra'no Mardonova, G. T. (2020). Problem Based Learning and Its Efficiency in Teaching Process. European Journal of Molecular & Clinical Medicine, 7(2), 291-296.
14. Мардонова, Р. О. (2018). Обучение Четырём Навыкам В Начальной Школе. Гуманитарный трактат, (21), 113-116.
15. Ochildievna, M. R. (2019). The Study of the Modification of Sounds in Coherent Speech in English and Uzbek Languages. European Journal of Research and Reflection in Educational Sciences Vol, 7(12).
16. Alexander, R. (2009). "Towards Dialogic Teaching: Rethinking Classroom Talk".
17. Ministry of Preschool and School Education of the Republic of Uzbekistan. (2023). "PIRLS va TIMSS baholashlariga tayyorgarlik bo'yicha metodik qo'llanma".